

4 W okupowanej Europie

WYMAGANIA WYNIKAJĄCE Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

XXXIII. II wojna światowa i jej etapy. Uczeń:

2) charakteryzuje politykę Niemiec na terenach okupowanej Europy; przedstawią zagładę Żydów oraz Romów i eksterminację innych narodów.

CELE LEKCJI

Uczeń:

ZNA

- główne założenia ideologii nazizmu dotyczące podziału ludzkości na rasy,
- poglądy Hitlera na temat Słowian i Żydów,
- daty: 1942, 19 IV 1943,
- przyczyny, które zadecydowały o wykorzystaniu ziem polskich jako miejsca eksterminacji Żydów,
- postać: Anny Frank,
- miejsca, w których powstały największe obozy zagłady na ziemiach polskich,
- przyczyny wybuchu powstania w getcie warszawskim.

ROZUMIE

- pojęcia: rząd kolaboracyjny, getto, eksterminacja, obóz zagłady, Szoah (Holokaust), Żydowska Organizacja Bojowa (ŻOB), Porajmos,
- na czym polegało tzw. „ostateczne rozwiązanie kwestii żydowskiej”,
- znaczenie stwierdzenia, że uczestnicy powstania chcieli „wybrać sposób umierania”.

POTRAFI

- opisać politykę Trzeciej Rzeszy na ziemiach okupowanych,
- scharakteryzować położenie ludności w okupowanej Europie Zachodniej,
- wymienić widoczne na zachodzie Europy przejawy walki z okupantem i współpracy z nim podczas wojny,
- scharakteryzować położenie ludności w okupowanej Europie Wschodniej,
- wymienić widoczne na wschodzie Europy przejawy walki z okupantem i współpracy z nim podczas wojny,
- dostrzec różnice w położeniu ludności w okupowanej Europie Zachodniej i Wschodniej,
- przedstawić politykę nazistów wobec ludności żydowskiej w pierwszym okresie wojny,

- wyjaśnić, jak funkcjonowała machina zagłady Żydów stworzona przez Niemców,
- przedstawić przebieg powstania w getcie warszawskim,
- opowiedzieć o zagładzie Romów.

CZAS ZAJĘĆ

2 godziny lekcyjne.

I. Wprowadzenie

Podajemy temat i cele lekcji.

Przypominamy podstawowe założenia ideologii nazizmu, przede wszystkim kwestie dążenia Niemców do zdobycia „przestrzeni życiowej” oraz stosunku „rasy panów” do innych ras, a zwłaszcza Słowian i Żydów. Następnie wyjaśniamy, że kolejne zajęcia dotyczące II wojny światowej będą poświęcone podjętej przez nazistów próbie wprowadzenia w całej Europie nowego porządku zgodnego z ideologią stworzoną przez Hitlera.

II. Rozwinięcie

Dzielimy klasę na grupy i rozdajemy im instrukcje ► .

Grupa I

Zapoznacie się z informacjami w podrozdziale *Pod niemiecką okupacją* (s. 29; trzy pierwsze akapity) i sporządźcie mapę mentalną do hasła: *Okupacja niemiecka w Europie*.

Grupa II

Zapoznacie się z informacjami w podrozdziale *Pod niemiecką okupacją* (s. 29–30; pkt 1) i sporządźcie mapę mentalną do hasła: *Okupacja niemiecka w Europie Zachodniej*.

Grupa III

Zapoznacie się z informacjami w podrozdziale *Pod niemiecką okupacją* (s. 30; pkt 2) i sporządźcie mapę mentalną do hasła: *Okupacja niemiecka w Europie Wschodniej*.

Uczniowie pracują w grupach i tworzą mapy mentalne. Po upływie wyznaczonego czasu (ok. 15 minut) przedstawiciele poszczególnych grup prezentują przygotowane mapy.

Po prezentacjach inicjujemy dyskusję (materiały dla nauczyciela), podczas której uczniowie wypowiadają się na temat polityki nazistów wobec mieszkańców Europy Zachodniej i Wschodniej podczas II wojny światowej.

Informujemy uczniów, że w kolejnej części zajęć przyjrzymy się polityce nazistów wobec Żydów. Prosimy o przypomnienie stosunku Hitlera do tej narodowości. Zachęcamy też uczniów, aby zastanowili się nad tym, z czego ten stosunek mógł wynikać.

Wyjaśniamy, że w czasie wojny ludność żydowska padła ofiarą okrutnych represji ze strony Niemców, a ogromna część Żydów została bestialsko zamordowana. Po zakończeniu wojny, gdy świat dowiedział się o zbrodniach nazistów, w niemieckim mieście Norymberga doszło do procesu przywódców Trzeciej Rzeszy, oskarżonych między innymi o ludobójstwo narodu żydowskiego.

Zadaniem uczniów będzie przygotowanie dokumentacji tych zbrodni, która zostanie wykorzystana podczas symulacji (materiały dla nauczyciela) procesu nad zbrodniami nazistowskimi. Jako materiał dowodowy możemy przygotować dla poszczególnych grup ksera zdjęć z podręcznika, a także inne materiały pochodzące z internetu (np. ze stron muzeów byłych obozów koncentracyjnych i zagłady, Muzeum Historii Żydów Polskich Polin, instytutu Yad Vashem). Przypominamy uczniom zasady symulacji *Sąd nad historią*, dzielimy ich na grupy ► i przydzielamy zadania.

Grupa I

Odgrywacie rolę pierwszego zespołu prokuratorów. Waszym zadaniem będzie sporządzenie aktu oskarżenia oraz listy dowodów dokumentujących zbrodnię ludobójstwa na Żydach. Przygotujcie także swoich świadków do wystąpienia przed sądem. Wykorzystajcie informacje z podrozdziału *Szoah* (s. 31–32).

Grupa II

Odgrywacie rolę drugiego zespołu prokuratorów. Waszym zadaniem będzie sporządzenie aktu oskarżenia oraz listy dowodów dokumentujących zbrodnię dokonaną przez Niemców podczas żydowskiego powstania w getcie warszawskim. Przygotujcie także swoich świadków do wystąpienia przed sądem. Wykorzystajcie informacje z podrozdziału *Powstanie w getcie warszawskim* (s. 33–34).

Grupa III

Odgrywacie rolę trzeciego zespołu prokuratorów. Waszym zadaniem będzie sporządzenie aktu oskarżenia oraz listy dowodów dokumentujących zbrodnię ludobójstwa na Romach. Przygotujcie także swoich świadków do wystąpienia przed sądem.

Wykorzystajcie informacje z podrozdziału *Zagłada Romów* (s. 34).

Grupa IV

Odgrywacie rolę zespołu obrońców. Waszym zadaniem będzie przygotowanie linii obrony Niemców oskarżonych o zbrodnię przeciw Żydom i Romom. Przygotujcie swoich klientów do wystąpienia przed sądem.

Wykorzystajcie informacje z podręcznika (s. 31–34) oraz poznane wcześniej wiadomości dotyczące ideologii nazistowskiej.

Ponieważ zadanie dla grupy IV jest szczególnie trudne i wymagające, możemy pomóc uczniom w szukaniu argumentów, którymi mogliby bronić się oskarżeni (np. ślepa wiara w Hitlera, magnetyzm jego postaci, zastraszanie się koniecznością wykonywania rozkazów, obawa o losy własne i własnej rodziny w przypadku odmowy, niebranie bezpośredniego udziału w zbrodniach).

Dodatkowo wybieramy trzy osoby, które wejdą do składu sędziowskiego. Osoby te również zapoznają się z całym materiałem w podręczniku (s. 31–34).

Uczniowie pracują w grupach, a po upływie wyznaczonego czasu (ok. 20 minut) odgrywają swoje role. Po wysłuchaniu obu stron sędziowie wydają wyrok.

III. Podsumowanie

Pytamy uczniów o ich odczucia związane z udziałem w symulacji. Jak czuli się w swoich rolach – jako prokuratorzy i świadkowie, obrońcy i oskarżeni, a także jako sędziowie?

Metody kontroli

Ćwiczenie 1 i 2 (zeszyt ćwiczeń, s. 13).

Praca domowa

Przeczytaj wiersz Piotra Sikorskiego *Janusza Korczaka wycieczka z dziećmi ostatnia* poświęcony dzieciom mieszkającym w Domu Sierot pod opieką Janusza Korczaka, który wraz ze swoimi podopiecznymi stracił życie w obozie zagłady:

Będzie niebo niebieskie i las naokoło,

I będzie nam dobrze, i będzie wesóło,

I nikt nie będzie strzelał, i bać się nie trzeba,

I nikt nie będzie głodny. Będzie dosyć chleba.

– Więc weźcie się za ręce, ustawcie się w pary,

Bo się będą gniewali panowie żandarmi.

Ryfkę weźcie do środka, żeby nie płakała.

Opiekujcie się Ryfką, ona jeszcze mała.

Zainteresuj się losem żydowskich dzieci – twoich rówieśników – podczas okupacji. Napisz – na wzór Anny Frank – fragment pamiętnika ukazujący tragiczne losy Żydów podczas II wojny światowej.

Materiały dla nauczyciela

Dyskusja

Metoda polegająca na wymianie zdań lub poglądów na dany temat między nauczycielem a uczniami lub między uczniami. Punktem wyjścia dyskusji jest odmiennosc stanowisk osób (obozów) biorących w niej udział, natomiast jej celem – znalezienie rozwiązania, które będzie możliwe do zaakceptowania przez wszystkie strony uczestniczące w dyskusji.

Stosowanie tej metody umożliwia porządkowanie, systematyzowanie i utrwalanie zdobytej wiedzy, a także wzbogacanie jej o nowe elementy. Ponadto pozwala ona na doskonalenie umiejętności budowania dłuższej wypowiedzi ustnej, uczy właściwej argumentacji, obrony własnego stanowiska oraz krytycznego myślenia. Z kolei aspekt wychowawczy dyskusji polega na budowaniu odpowiednich relacji między rozmówcami – liczenia się z opinią drugiej osoby, uznawania argumentów

strony przeciwnej, jeśli są słuszne, czy lepszego rozumienia innych.

Duże znaczenie dla właściwego przebiegu dyskusji ma prowadząca ją osoba. Do jej zadań należy zaproponowanie zasad, na jakich odbywać się będzie wymiana poglądów, egzekwowanie tych zasad, kierowanie przebiegiem dyskusji, udzielanie głosu uczestnikom, podsumowanie pojawiających się ustaleń oraz sformułowanie ostatecznych wniosków.

Zasady poprawnie prowadzonej dyskusji:

- nieprzerywanie sobie wypowiedzi,
- wzajemne słuchanie się uczestników,
- przestrzeganie określonych ram czasowych wypowiedzi,
- atakowanie problemu, a nie przeciwnika,
- dopuszczanie do głosu innych uczestników.

Symulacja

Symulacja jest formą gry dydaktycznej odtwarzającej rzeczywistość. Uczniowie, grając określone role, mają za zadanie zrozumieć proces, w którym uczestniczą. Symulacja opiera się na scenariuszu będącym uproszczoną wersją rzeczywistości historycznej. Powinien on być szczegółowy i określać czas, miejsce oraz okoliczności symulowanych wydarzeń, ramy odtwarzanej rzeczywistości i niezbędne realia (rekwizyty, stroje itp.).

Przebieg

1. Nauczyciel wybiera wydarzenie, które będzie przedmiotem symulacji, po czym opracowuje scenariusz, określa czas i miejsce akcji oraz potrzebne rekwizyty. Na podstawie scenariusza sporządza też instrukcje dla uczniów.
2. Nauczyciel określa wiedzę i doświadczenie uczniów, niezbędne do przeprowadzenia symulacji. Jeśli uzna za konieczne uzupełnienie tej wiedzy, rozdaje uczniom dodatkowe materiały.
3. Uczniowie przygotowują się, a następnie przeprowadzają symulację. Nauczyciel odgrywa rolę obserwatora oraz rozjemcy – w wypadku zaistnienia konfliktów między uczniami.
4. Po zakończeniu symulacji nauczyciel wraz z całą klasą analizuje symulowane wydarzenie, a także zbiera i porządkuje wiedzę uzyskaną podczas odgrywania ról przez uczniów.

świadnik

sędzia
przewodniczący

świadnik

STÓŁ SĘDZIOWSKI

protokolant

tzw. barierki – miejsce, z którego
świadkowie składają zeznania

**ŁAWA
PROKURATORA**

**ŁAWA
OBROŃCY**

**ŁAWA
OSKARŻONYCH**

PUBLICZNOŚĆ